

Charlotte Kragh

Turtaking i tolkemedierte interaksjoner; talespråk & tegnspråk

Utfordringer og løsninger

Bacheloroppgave i Norsk Tegnspråk - Profesjonsstudium i tolking
Veileder: Lindsay Nicole Ferrara

Juni 2022

Charlotte Kragh

Turtaking i tolkemedierte interaksjoner; talespråk & tegnspråk

Utfordringer og løsninger

Bacheloroppgave i Norsk Tegnspråk - Profesjonsstudium i tolking
Veileder: Lindsay Nicole Ferrara
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Turtaking mellom Norsk Talespråk og Norsk Tegnspråk

Sammendrag:

Turtaking er noe som oppstår når man bytter på hvem som snakker og blir styrt av deltakerne som er til stede i samtalen. Hvis samtalen er mellom deltakere som ikke deler samme språkmodalitet som for eksempel norsk tegnspråk og norsk talespråk vil det være nødvendig med tolk. Ulike språkmodaliteter har ulike signaler for hvordan deltakerne viser ønske om tur til å ha ordet, det er også naturlig at turtakingen fungerer ulikt. Tolkens oppgave er ikke kun å oversette det som blir sagt, men å koordinere turtakingen. Det er tolken som har ansvar for hele kommunikasjonsprosessen. Hvis det skal foregå god turtaking er det viktig at deltakerne har god forståelse for hverandre. Det finnes ulike måter en samtale kan bli organisert på og disse blir kalt *collaborative floor* modellen og *one-at-a-time* modellen. Disse modellene tar for seg hvem som har retten til å prate når. I en tolkemediert interaksjon er det ulike utfordringer som oppstår og tolken velger å enten løse disse eller omgå de ved hjelp av ulike strategier og teknikker. Tolken har et stort handlingsrom og hvis det er slik at mange prater samtidig er det tolken som velger hvem som skal bli tolket.

Abstract:

Turn-taking occurs when you change who is talking and it is controlled by the interlocutors. If the conversation consists of participants who do not share the same language modality as, for example, Norwegian sign language and Norwegian spoken language, an interpreter is required. Different language modalities have different signals for how the participants show a desire for taking their turn, it is also natural that the turn taking works differently. The interpreter's task is not only to translate what is being said, but also to coordinate the turn taking. The interpreter is responsible for the entire communicative process. In order to accomplish good turn taking, the participants need to have a good understanding of each other. The two different ways a conversation can be organized are called the collaborative floor model and the one-at-a-time model. These models address who has the right to talk and when. In an interpreter-mediated interaction, different challenges arise. The interpreter can choose to either solve these or circumvent them using different strategies and techniques. The interpreter role is large in the interpretation. If several people talk at the same time, it is the interpreter who chooses which person to interpret.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Turtaking	1
3. Turtaking i talespråklige samtaler	2
3.1 One-at-a-time modellen.....	2
3.2 Collaborative floor modellen.....	4
3.3 Signaler for tur.....	4
3.4 Overlapp	5
4. Turtaking i tegnspråklige samtaler	6
4.1 One-at-a-time modellen.....	6
4.2 Collaborative floor modellen.....	7
4.3 Signaler for tur.....	7
4.4 Overlapp	9
5. Tolkemedierte samtaler	9
5.1 Tolken.....	9
5.2 Koordinering.....	11
5.3 Tolkning mellom fremmedspråklige døve og norsk talespråklige	11
5.4 Hvordan tolken påvirker interaksjonen	12
6. Utfordringer og løsninger i tolkemedierte interaksjoner	13
6.1 Prosesstid.....	14
6.2 Overlapp	15
6.3 Oppmerksomhet rettet mot tolken	17
7. Konklusjon	19
8. Kildeliste	21

1. Innledning

Denne oppgaven skal ta for seg tolkerollen og hvordan tolken koordinerer turtakingen mellom to ulike språk. “[...] we generally assume that the presence of a sign language interpreter creates equality of both parties (Deaf and hearing), in other words, that, by means of the sign language interpreter, equal participation of both parties becomes possible” (Herreweghe, 2002, s.73). Når turtaking oppstår er det vanlig med bruk av multimodale handlinger slik som øyekontakt, gestikulering og bruk av lyd (Berge, 2018). Dette er noe som skal bli gjort rede for i denne litteraturgjennomgangen, både i norsk tegnspråk og norsk talespråk. Det skal også bli belyst hvordan tolken koordinerer turtakingen. Tegnspråk er ikke et internasjonalt språk, så når det blir brukt ordet tegnspråk i denne teksten er det snakk om norsk tegnspråk.

Hovedfokuset i denne oppgaven er å svare på: hvilke utfordringer byr tolkemedierte interaksjoner på med tanke på turtaking? Gjennom teksten skal det bli tydeliggjort mulige løsninger for disse utfordringene som blir nevnt. For å vite hvordan en tolk kan koordinere turtaking i tolkemedierte samtaler er det nødvendig å vite noe om hvordan turtaking fungerer. Derfor starter litteraturgjennomgangen innledningsvis med å ta for seg turtaking så videre til selve tolken og tolkede samtaler. Siden dette er en litteraturgjennomgang blir det ikke brukt egen forskning rundt temaet, men relevant teori og forskning gjort av andre som er knyttet til problemstillingen.

2. Turtaking

«Turn-taking is used for the ordering of moves in games [...], and for talking in interviews, meetings, debates, ceremonies, conversations etc. – these last being members of the set which we shall refer to as ‘speech exchange systems’» (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1974, s.696). Sacks et al. (1974) skriver her at turtaking er noe som oppstår når man bytter på hvem som snakker og selve sekvensen det oppstår i. Roy (1992, s. 28) har undersøkt ulike samtaler og kommet frem til at det finnes to ulike måter turtaking kan bli organisert på. Den første er strukturerte handlinger og den andre skjer når flere parter går sammen om samme mål, også kalt *singly-developed floor* og *collaborating floor*, som blir tatt opp senere i litteraturgjennomgangen (Johnston & Schembri, 2007). Disse to modellene blir også omtalt som *one-at-a-time* modellen og *collaborative floor* modellen (Coates & Sutton-Spence, 2001), som er de samme modellene Roy (1992) nevner. Det er de to sistnevnte navnene på modellene som skal bli brukt i denne teksten.

Noen ganger i en samtale er det lettere å ta ordet enn andre ganger, dette heter *transition relevance place* (TRP) (Berge, 2018). Dette er det punktet når en ytring er på vei til å ta slutt og noen andre kan ta ordet eller det kommer en ny ytring fra samme deltaker. Når dette skjer signaliserer den adresserte deltakeren ved å ta i bruk både blikkontakt og intonasjon samtidig som kroppsspråket også endrer seg (Goodwin, 1980). Det å være adressert deltaker er ifølge Berge (2016) en deltaker som er en del av samtalen.

3. Turtaking i talespråklige samtaler

I en interaksjon blant deltakere som bruker norsk tale er det ikke nødvendigvis øyekontakt som blir brukt som strategi for turtaking slik Baker (1977) mener det er for døve. Hørende kan velge å se på den som prater eller la være (Berge & Thomassen, 2016). Når hørende skal gi fra seg ordet er det ulike strategier som Lerner (1993) ramser opp. Noen av dem er blant annet blikkontakt, si navnet til den hen ønsker å gi ordet til, si ordet «du» uten at det er en spesifikk deltaker det blir referert til; det er da åpent for at hvem som helst kan ta ordet. Den siste strategien Lerner (1993) nevner er å ta i bruk to av de tidligere nevnte strategiene; si ordet «du» men også se på den du ønsker å gi ordet til.

Svennevig (2018) nevner flere strategier på hvordan man kan beholde ordet, gi fra seg ordet og ta ordet. En av strategiene er å starte å prate når deltakeren som har ordet snart er ferdig, det å komme med minimal respons er en god strategi. Minimal respons kan for eksempel «mhm» (Johnston & Schembri, 2007, s.262). En annen strategi ifølge Svennevig (2018) er å ha et dypt innpust for å vise at du ønsker å bli adressert deltaker og for å få oppmerksomheten til den som prater. En av strategiene for å holde på ordet er å si noe, trekke et innpust også prate igjen. Her legger Svennevig (2018, s.94) til at deltakeren som ønsker å holde ordet kan si «fordi at», for så å ta et innpust. Da vet alle deltakerne i samtalen at taleren ikke er ferdig med sin ytring og ønsker å fortsette sin tur. Vi vet at det er lite forskjell på turtaking når det kommer til norsk tale og norsk tegnspråk, men det er likevel en forskjell. Døve er mer sensitive for det visuelle enn det talespråklige er (Baker, 1977).

3.1 One-at-a-time modellen

Videre skal litteraturgjennomgangen ta for seg to ulike modeller og hvordan de ulike språkmodalitetene tar i bruk disse. Først vil modellene bli nevnt gjennom talespråklige interaksjoner og deretter tegnspråklige interaksjoner. Det finnes to ulike modeller en samtale kan organisere seg på som tidligere nevnt, den første er *one-at-a-time* modellen og den andre

er *collaborative floor* modellen. Den førstnevnte modellen har Coates & Sutton-Spence (2001) skrevet mye om og de beskriver en modell som omhandler når det er en person som prater av gangen. Coates & Sutton-Spence (2001) skriver om tegnspråklige interaksjoner, men noe av det er like aktuelt for talespråklige interaksjoner så derfor blir det nevnt i avsnittet. De nevner også at når deltakere i en interaksjon tar i bruk minimal respons blir dette sett på som støtte til den deltakeren som har ordet. Sacks et al. (1974) har gjort 14 observasjoner i hver samtale, der de har observert og vist at det ikke er noen faste regler for hvordan en samtale utarter seg og at det ikke er noen bestemt måte å organisere samtalen på. Det de fant ut var at når en deltaker er ferdig med å prate åpner det opp en mulighet for de andre deltakerne til å ta ordet:

- 1) *Speaker-change recurs, or at least occurs*
- 2) *Overwhelmingly, one party talks at a time*
- 3) *Occurrences of more than one speaker at a time are common, but brief*
- 4) *Transitions (from one turn to a next) with no gap or overlap are common. Together with transitions characterized by slight gap or slight overlap, they make up the vast majority of transitions*
- 5) *Turn order is not fixed, but varies*
- 6) *Turn size is not fixed, but varies*
- 7) *Length of conversation is not specified in advance*
- 8) *What parties say is not specified in advance*
- 9) *Relative distribution of turn is not specified in advance*
- 10) *Numbers of parties can vary*
- 11) *Talk can be continuous or discontinues*
- 12) *Turn-allocation techniques are obviously used. A current speaker may select a next speaker (as when he addresses a question to another party); or parties may self-select in starting to talk*
- 13) *Various 'turn-constructural units' are employed; e.g., turns can be projectedly 'one word long', or they can be sentential in length*
- 14) *Repair mechanism exist for dealing with turn-taking errors and violations; e.g., if two parties find themselves talking at the same time, one of them will stop prematurely, thus repairing the trouble (Sacks et al., 1974, s.700.701)*

Dette er med i litteraturgjennomgangen da det er en oversikt for hva Sacks et al. (1974) fant ut da de observerte ulike samtaler på talespråk. Nummer 12 sier at den som prater kan velge hvem

som skal ta ordet ved å stille et direkte spørsmål. En annen observasjon (nr. 14) som ble gjort i denne undersøkelsen var at det oppstår reparasjonsteknikker hvis to deltakere snakker samtidig (også kalt overlapp); da vil én av deltakerne stoppe. Roy (1992) har skrevet at det er gjort funn på at det som oftest kun er en som prater om gangen og at ønske om tur blir signalisert ved gitte signaler. Alle punktene overfor er nevnt da de er relevante for litteraturgjennomgangen og viser tydelige observasjoner Sacks et al. (1974) gjorde.

3.2 Collaborative floor modellen

Ulikt fra *one-at-a-time* modellen er det en annen modell som heter *collaborative floor* modellen og denne viser at deltakerne som er med i samtalen er deltakende og har et felles mål. Coates & Sutton-Spence (2001) skriver også at når deltakerne i interaksjonen tar i bruk minimal respons blir dette sett på som en ressurs for å vise deltakelse i samtalen og ikke som en avbrytelse, dette mener også Roy (1992). Et eksempel på minimal respons kan være et nikk, altså visuell tilbakemelding (Hansen, 2005).

Den største forskjellen mellom de to modellene er at i *one-at-a-time* modellen er det kun en som kan ha ordet av gangen og kun denne deltakeren som har rett på turen. Den andre modellen legger til rette for at flere deltakere kan prate simultant og ha turen samtidig uten at det blir sett på som en avbrytelse eller blir sett på som uhøflig (Coates & Sutton-Spence, 2001).

3.3 Signaler for tur

Som oftest når man skal ta ordet trenger man kun å gjøre én ting og det er for eksempel å svare på et spørsmål, fortelle en vits eller å komme med et forslag til noe, skriver Svennevig (2018). Signalene gis auditivt og/eller non-manuelt (Napier, McKee & Goswell, 2018). Eksempler på auditive signaler kan være overlapp, ta et dypt innpust slik at det blir hørbart eller at minimal respons blir gjentatt. Non-manuelle signaler kan for eksempel være å lene seg fremover, åpne munnen, se på den som har ordet, løfte en hånd/finger eller raske nikk (Oxford University Press, u.å.). Når det er ønske om tur beregner man når den andre deltakeren er ferdig med sin replikk og kjemper med de resterende deltakerne om hvem som skal ta ordet, gitt at det er flere deltakere som ønsker (Svennevig, 2018). Det kan også være at den deltakeren som har ordet er ferdig med ytringen sin i samme tidels sekund som en annen deltaker starter og turen er dermed gitt videre (Svennevig, 2018).

3.4 Overlapp

Som nevnt tidligere oppstår overlapp når to eller flere deltakere prater samtidig (Sacks et al., 1974). Det blir nevnt ulike regler for hvordan man kan unngå for mye overlapp; (1) hvis den adresserte deltakeren velger ut en deltaker som skal ha ordet er det denne deltakeren sin rett til å ha ordet og ingen andre kan ta ordet fra deltakeren, (2) hvis den adresserte deltakeren ikke velger ut neste deltaker kan hvem som helst delta, (3) hvis det er slik at den adresserte deltakeren ikke gir ordet til noen og ingen andre prøver å ta ordet kan deltakeren selv velge om å fortsette å ha ordet eller ikke (Sacks et al., 1974, s.704). Svennevig (2018, s.91) stiller spørsmålet «men hvem bestemmer hvem som kan snakke når?». Han svarer det samme som Sacks et al. (1974), det er deltakerne i samtalen som blir enige om den som prater skal snakke til endt setning, og hvis det skjer en overlapp kan dette bli sett på som en avbrytelse (Svennevig, 2018). Slike avbrytelser skjer ofte i en samtale med flere deltakere hvor alle vil ha ordet samtidig og det er da om å gjøre å være raskt ute med å ta ordet. Hvis det da skjer en feilberegning av når deltakerne som har ordet er ferdig, kan det oppstå overlapp i form av avbrytelse (Svennevig, 2018).

Når turtakingen ikke fungerer

Det ble tidligere beskrevet en del rundt hvordan turtaking i talespråklige interaksjoner foregår og hvilke strategier rundt overlapp som oppstår. Samtidig hender det likevel nokså ofte at strategier rundt turtaking ikke fungerer, det oppstår misforståelser eller reparasjonsmekanismene ved overlapp ikke fungerer. Det finnes mye forskning gjennom observasjoner på dette feltet og de som har forsket på dette er blant annet Hansen (2018), Napier et al. (2018) & Sacks et al. (1974). Blant alle som har forsket på dette området kommer de frem til at den mest brukte teknikken er å bruke spørreord slik som «Hæ?» (Skedsmo, 2018, s.100). Skedsmo (2018) nevner også at gjentakelse blir brukt som en teknikk, det å gjenta alt eller deler av det som ble sagt. Hansen (2018) skriver at et reparasjonsinitiativ som blir tatt i bruk er hvis en hørende primærdeltaker og døv primærdeltaker snakker samtidig, velger den hørende deltakeren å avbryte seg selv og la tolken eller den døv primærdeltakeren ordne opp i problemet som har oppstått. Primærdeltaker er begrepet som blir brukt for de deltakerne som ikke deler det samme språket i en tolkesituasjon (Haualand, Nilsson & Raanes, 2018, s.22).

4. Turtaking i tegnspråklige samtaler

Tidligere har det blitt diskutert hvordan talespråklige deltakere koordinerer turtakingen gjennom ulike modeller og hva som skjer når ulike problemer (slik som overlapp) oppstår. Videre skal tegnspråklige samtaler bli diskutert gjennom ulik teori og forskning. Denne litteraturgjennomgangen bruker begrepet tegnspråk og ikke døv på grunn av at døve også kan ha talespråklige samtaler, på lik linje som hørende kan prate tegnspråk. Når det blir nevnt døve i denne litteraturgjennomgangen omhandler det tegnspråklige, og begrepet hørende blir brukt for talespråklige. I samtaler mellom døve blir det tatt i bruk ulike strategier for turtaking. Til forskjell fra strategiene hørende bruker, skriver Herreweghe (2002) at den døve kan ta opp hendene fra hvileposisjon og dermed signalisere at hen ønsker å si noe. Deltakeren kan også velge å ta på vedkommende som har ordet eller flytte hendene inn i synsfeltet til deltakeren som har ordet. Den viktigste strategien ifølge Herreweghe (2002) er når en deltaker skal avslutte turen sin, snur hen seg til den adresserte deltakeren og håper på respons på det hen har sagt. Deretter legger den ratifiserte deltakeren hendene i hvileposisjon igjen. Ratifisert deltaker er en person som sitter i utkanten av samtalen og hører det som blir sagt, det er ikke noe forventning om at deltakeren skal komme med innspill (Berge, 2016, s.44). Den adresserte deltakeren som ønsker å ta ordet kan signalisere ønsket tur ved å bruke disse strategiene som Herreweghe (2002, s.80) har ramset opp: økning av hodenikk, løfte hendene, løfte hendene ut av hvileposisjon og inn i synsfeltet til den som snakker, kutte blikkontakten også få øyekontakt igjen med den som snakker og/eller avbryte den som snakker.

4.1 One-at-a-time modellen

Det er ikke vanskelig å forstå at det ikke har vært mye forskning på tegnspråk og turtaking frem til nå. Den eneste forskningen som finnes har fokusert mest på formelle samtaler i et klasserom (Coates & Sutton-Spence, 2001). Det har tidligere blitt nevnt at tegnspråklige må ha øyekontakt for å opprettholde en samtale og for å starte en samtale, men Coates & Sutton-Spence (2001) sier at det ikke er nødvendig. Hvis situasjonen finner sted i et klasserom vil det være nødvendig for læreren å ha øyekontakt med studentene sine (Coates & Sutton-Spence, 2001). Her sier Baker (1977) noe annet, hun nevner det er nødvendig med øyekontakt i tegnspråklige samtaler og at det blir oppfattet som uhøflig hvis deltakerne ikke har øyekontakt eller ikke har blikket rettet mot hverandres ansikt. Hvis deltakerne ikke har øyekontakt vil de ikke klare å oppfatte det som blir sagt. de Vos, Torreira & Levinson (2015) skriver at tegnspråklige tar i bruk *collaborative floor* hvor overlapp ikke blir sett på som en avbrytelse og ofte kan oppstå.

4.2 Collaborative floor modellen

Dette avsnittet tar utgangspunkt i artikkelen til Coates & Sutton-Spence (2001) for å se på hvordan døve koordinerer turtakingen mellom seg når det er en avslappet samtale mellom venner. Coates & Sutton-Spence (2001) ser i sin forskning at det er forskjeller også når det kommer til kjønn når det er snakk om disse to modellene. Dette nevner også Baker (1977). De observerte i sin studie at menn tar i bruk *one-at-a-time* modellen når de har en samtale. Det oppstår kun minimal overlapp og når det skjer en overlapp er det fordi en deltaker tror en annen deltaker er ferdig med ytringen sin. Både hos mennene og kvinnene er det minimal respons som ikke representerer et ønske om å få ordet, men heller et ønske om å vise støtte (Coates & Sutton-Spence, 2001). Videre observerte de at kvinner etablerer *collaborative floor*, alle kvinnene som er deltakere i samtalen har rett til å ta ordet og ingen ser på det som uhøflig å bli avbrutt. Målet med deres studie var å observere hvilken modell disse to gruppene brukte. Det viser seg at det er lettere for tegnspråklige venner å bruke *collaborating floor* modellen da deltakerne er av samme alder og viktigst av alt: venner, de følger med på hva hverandre har å si og flytter blikket sitt over på alle deltakerne for å vise at alle er inkludert (Coates & Sutton-Spence, 2001, s.526).

4.3 Signaler for tur

Som det ble nevnt i tidligere avsnitt er det ulike signaler for å signalisere ønske om tur. Deltakeren kan løfte hendene ut av hvileposisjon for å så ta hendene inn i synsfeltet til den som har ordet for å få oppmerksomheten rettet mot seg selv. Deltakeren kan også signalisere ønske om tur ved å stille et spørsmål slik at deltakerne får øyekontakt. Det siste signalet Herreweghe (2002, s.79) antyder for ønske om tur er å holde øyekontakten, men holde hendene i ro. Johnson & Schembri (2007) nevner at det å trampe i gulvet og/eller banke forsiktig i bordet er en brukt strategi for å få oppmerksomheten til de andre deltakerne. Baker (1977) fant ut at døve er sensitive når det kommer til visuelle handlinger. Dermed er det lettere for døve å legge merke til når hendene går ut av hvileposisjon og det er ønske om tur. Hun har også funnet ut at det å bruke berøring er en enkel strategi, ved å for eksempel berøre armen.

Baker (1977) har laget en liste over ulike signaler, i denne er det ikke lagt inn noen signaler for hva man skal gjøre ved avbrytelser, det er kun signaler for hvordan gi fra seg turen (se Fig. 1). Både Johnston & Schembri (2007) og Baker (1977) nevner at den som har ordet

kan bli avbrutt ved at øyekontakten blir brutt, da har ikke den deltakeren som har ordet noen å ha øyekontakt med, dette er en måte deltakerne kan signalisere et ønske om tur.

Bakers liste over signaler

Baker (1977) er nok en av de første som har gjort funn på ulike signaler som omhandler turtaking. Hun kaller dette for *regulators*, men i denne litteraturgjennomgangen vil ordet signaler bli brukt. Som vi kan se på Fig. 1 inneholder mange av punktene bruken av øyekontakt, noe som også blir nevnt av Herreweghe (2002). Det som er interessant med dette er at Baker (1977) nevner at hørende deltakere syntes det blir for intimt og ubehagelig å holde øyekontakten over lengre tid i motsetning til døve deltakere, hvor dette er helt nødvendig. Disse signalene viser hvordan en kan holde på turen, gi fra seg turen og ta turen:

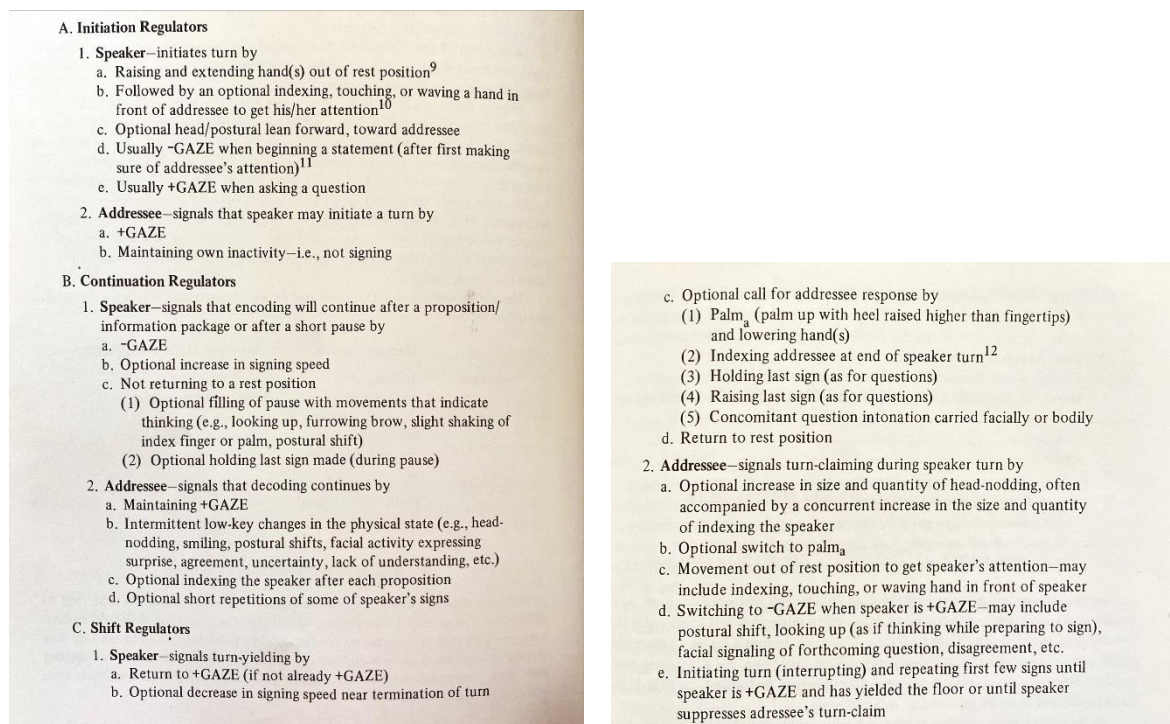

Fig. 1 «Regulators in American Sign Language» (Baker, 1977, s.218-219)

Denne listen viser hvordan tegnspråklige kan signalisere et ønske om tur: løfte hendene ut av hvileposisjon, berøre deltakeren som har ordet (for eksempel på armen eller kneet), bevege hendene inn i synsfeltet for å få oppmerksomheten, lene seg mot deltakeren, kutte øyekontakten også igjen få øyekontakt. Baker (1977) sin liste over signaler blir igjen forsterket av Herreweghe (2002) som også har observert hvordan bruken av øyekontakt kan bli brukt som et signal for ønske om tur.

4.4 Overlapp

Overlapp kan forekomme når som helst og like ofte i tegnspråklige samtaler som det gjør i talespråklige samtaler. Uansett om det er én deltaker som prater eller om flere deltakerne er delaktige i samtalen, oppstår det overlapp av en eller annen form. I dette tilfelle ved at de snakker i «hendene» på hverandre.

“The avoidance of overlapping turns could be motivated by the difficulty of hearing and speaking at the same time. If so, turn-taking in sign might show greater toleration for overlap” (de Vos et al., 2015, s.1). Det de skriver her er at talespråklige finner det vanskelig å prate og høre samtidig så derfor kan det være enklere for tegnspråklige da overlappen skjer visuelt og ikke auditivt slik det ofte gjør hos talespråklige.

Ifølge Skedsmo (2018) er det lite forskning på reparasjonssekvenser i tegnspråklige samtaler. Manrique (2016) fant ut at når det oppstår reparasjonssekvenser så skjer det uten tegn, men med nonmanuelle handlinger slik som for eksempel heving av øyenbryn eller munnbevegelser. Dette er fordi tegnspråklige ofte har blikket rettet mot ansiktet til hverandre og ikke nødvendigvis på hendene. Manrique (2016) og Major (2014) er enig i at tegnspråklige bruker nonmanuelle handlinger som for eksempel et smil.

5. Tolkemedierte samtaler

Gjennom de neste avsnittene vil det bli diskutert mye om selve tolken og hvem som har rett på tolk. Det vil også bli diskutert gjennom teori og forskning hvordan tolken koordinerer den tolkede interaksjonen og også hvordan dette foregår hvis det er fremmedspråklige døve og norske talespråklige. Hvordan tolken påvirker interaksjonen vil også bli diskutert senere i litteraturgjennomgangen.

Alle døve, hørselshemmede og døvblinde har rett på tolk når det er behov for det i Norge og det er regulert gjennom lov om folketrygd, § 10, 5-7. Behovet kommer ofte i møte med majoritetsspråklige, altså talespråk og behovet kan komme gjennom ulike livssituasjoner og ulike faser i livet (Haualand et al., 2018).

5.1 Tolken

Haualand et al. (2018, s.28) skriver at de som har fullført bachelorprogrammet og bestått eksamen «får godkjenning som *offentlig godkjent tolk for hørselshemmede, døve og døvblinde* [...]». Tolken har også fått opplæring i ulike tolkemetoder, deriblant tolking mellom norsk og

norsk tegnspråk, skrivetolking, tolking med tegn som støtte (TSS) og tolking og ledsaging for døvblinde (Haualand et al., 2018), men i denne litteraturgjennomgangen er fokuset på tolking mellom norsk og norsk tegnspråk. Det er kun tolken som har forståelse av begge språkmodalitetene og er den eneste som kan løse språk-problemet (Haualand et al., 2018, s.23). Her er det da viktig at primærdeltakerne har tillit til at tolken gjør en profesjonell og upartisk tolking (Haualand et al., 2018), eller slik som Roy (2002, s.101) skriver «[...] it is clear that an interpreter's role is more than that of passing messages back and forth; it is also a role that manages the communication process of exchanging those messages». Noe som betyr at tolkens rolle er mer enn å bare oversette direkte, men også å styre kommunikasjonsprosessen. Haualand et al. (2018) legger også til at idealet om nøyaktighetsprinsippet og nøytralitetsprinsippet er vanskelig i praksis da tolken ikke alltid er upartisk, men heller topartisk. Forfatteren definerer nøyaktighetsprinsippet slik; tolken skal ikke endre noe eller utelate noe i tolkingen sin og nøytralitetsprinsippet går ut på at tolken er upartisk og nøytral.

Som det har blitt nevnt gjennom litteraturgjennomgangen er det ulike modeller som beskriver hvordan deltakere organiserer seg når de har en interaksjon, både *one-at-a-time* modellen og *collaborative-floor* modellen. Slik som Herreweghe (2002) poengterer, kan tolken kun tolke en person av gangen, hvis deltakerne prater samtidig vil tolkingen bli mer avansert.

Tidligere ble tolkens rolle sett på som den døves hjelper, men dette har endret seg gjennom tidene. Tolken skal være en nøytral kanal som skal overføre informasjonen fra den ene deltakeren til den andre (Haualand et al., 2018). Når primærdeltakere og tolk skal inn i en tolket interaksjon går alle inn med en egen oppfattelse av hva som kommer til å skje og dette påvirker forståelsen av det som blir sagt (Haualand et al., 2018). Ifølge Haualand et al. (2018) er det viktig at tolken opptre upartisk eller to-partisk og det krever mye av tolken. Hvordan tolken skal opptre blir diskutert senere i litteraturgjennomgangen.

For at en tolk skal gjøre en god tolking er det viktig at tolken gjør gode forberedelser. Det vil si at tolken leser gjennom lærebøker og forelesningsnotater, snakker med lærer på forhånd, snakker med studentene og finner ut fagterminologi (Hansen, 2005, s.98). Disse forberedelsene gjøres gjerne hvis det skal tolkes i en undervisningsøkt, men forberedelser endrer seg fra situasjon til situasjon. Hvis det er slik at tolken ikke forbereder seg godt nok og ikke har et godt nok kjennskap til fagstoffet kan dette gå utover kvaliteten på tolkingen og dermed påvirke resultatet av tolkingen og forståelsen av det som blir sagt (Hansen, 2005). Idealet om at tolking skal foregå likest mulig en «vanlig» samtale stemmer ikke alltid da en vanlig samtale ofte er ganske rotete (Skedsmo, 2018).

5.2 Koordinering

Gjennom litteraturgjennomgangen har vi sett at det er to ulike måter å håndtere turtaking på; hvor den første modellen foregår gjennom strukturerte handlinger og den andre modellen foregår når alle deltakerne er enige om det samme målet. Deltakerne bruker ulike strategier og metoder for å få turen i disse modellene (Roy, 1992). Roy (1992) skriver at en rekke forskere har analyserte reglene til Sacks et al. (1974) og kommet frem til at det ikke nødvendigvis er slik en samtale fungerer. De har kommet frem til at det ikke nødvendigvis bare er én person som prater av gangen. Dersom avbrytelse skulle oppstå kan det hende at ytringen ikke blir tolket (Roy, 1992, s.29).

For en tolk er det viktig å vite de ulike signalene primærdeltakerne (talespråklig og tegnspråklig) kan ta i bruk. På den måten blir signalene oppfattet når det oppstår ønske om tur. Disse signalene kan være alt fra å ta hendene ut av hvileposisjon til å bevege på øyenbrynene (Berge, 2018). Det er tolken som har ansvaret med å koordinere hvordan samtalen mellom primærdeltakerne skal utvikle seg (Berge, 2018). Berge & Kermit (2017) skriver at det er mange faktorer som spiller inn når det skal tolkes, spesielt i en klasseromssituasjon. Da er det alt fra hvordan klasserommet er utformet, hva som skal tolkes når det er flere som snakker samtidig og dersom det oppstår en situasjon hvor tolk og hørende primærdeltaker holder på å avklare hva som ble sagt mens tolken trengs et annet sted. En løsning på dette kan være at tolken står nærme döv primærdeltaker for å være klar hvis noe skal tolkes (Berge & Kermit, 2018). Det er viktig i slike situasjoner at tolk og lærer har et godt samarbeid og også gjerne avklarer rolleforventningene til tolken. Det er ikke tolken som skal undervise (Hansen, 2005).

For at en tolk skal koordinere hvem som har ordet er det ulike strategier tolken kan ta i bruk, for eksempel bruk av øyekontakt, gestikulering, vite når tolken skal tolke, skyvninger av overkropp både fra side til side, men også frem og tilbake (Berge, 2018, s.119).

5.3 Tolkning mellom fremmedspråklige døve og norsk talespråklige

Det finnes en del utfordringer som kan oppstå når det skal tolkes mellom fremmedspråklige døve og norsk talespråklige. Dette er et område med viktige utfordringer som det er på sin plass og belyse, selv om det ikke direkte berører begrepet turtaking. Olsen, Skaten & Urdal (2018, s.223) bruker begrepet «fremmedspråklige døve» om «alt fra høyt utdannede døve migranter som velger å komme til Norge, til døve migranter på flukt». Slik som med tolking til norske døve, bestilles det en utdannet tolk til å tolke mellom norsk tegnspråk og norsk talespråk. Av og til bestilles det også døve tolker eller døve som fungerer som tolk for å ha et bra samarbeid

(Olsen et al., 2018). Dette er fordi det er svært krevende å tolke mellom to språk som ikke er felles for tolken og den fremmedspråklige døve som ikke kan norsk tegnspråk (Olsen et al., 2018). Som nevnt tidligere er det viktig å gjøre seg gode forberedelser til tolkeoppdrag, da spesielt ha god allmennkunnskap og vite hva som skjer rundt om i verden. Hvis det er slik at det er en tolk som allerede har erfaring med en fremmedspråklig døv primærdeltaker er det lurt å dele erfaring med den andre tolken som skal være med, gitt at det er tid til det (Olsen et al., 2018).

I slike tolkesituasjoner er det ikke bare tolkingen som er utfordrende, men også kulturforskjellene. Det å opptre rett med de fremmedspråklige døve, hvis det for eksempel er slik at det ikke er normalt for en muslimsk kvinne å hilse på en mann så velger kanskje ikke den mannlige primærdeltakeren å håndhilse (Olsen et al., 2018, s.235). Det er ikke kun dette som er utfordrende, men også når det kommer til makt så oppstår det mange utfordringer. Ifølge Olsen et al. (2018) er det flere faktorer som spiller inn til hvorfor enkelte ikke svarer på spørsmål som blir spurt, dette kan ha noe med språkforståelsen å gjøre som da kan påvirke turtakingen. En annen faktor kan være tilliten til det offentlige og siden de hørende tolkene er en del av det offentlige kan dette ha en innvirkning. Kanskje det da kunne vært en strategi og hatt med en døv tolk i *teamet* som også er en del av minoriteten? (Olsen et al., 2018).

5.4 Hvordan tolken påvirker interaksjonen

Hvordan skal en tolk gå inn i et tolkeoppdrag og opptre? Som vi vet gjennom teori som har blitt nevnt er det kun tolken som har forståelse og kjennskap til begge språkmodalitetene. Er det en formell situasjon som for eksempel et avhør eller er det et familieselskap som er mindre formelt? Det er viktig at tolken har kunnskap om hvordan tolken skal forholde seg og oppføre seg i ulike situasjoner. Tolken kan ikke oppføre seg i et avhør på lik linje som i et familieselskap. Hvis dette skjer vil resultatet av tolkingen ha en negativ påvirkning (Haualand, et al., 2018, s.24). Det er ikke mange regler for hvordan tolken skal opptre og forholde seg, men Llewellyn-Jones & Lee (2013) har skrevet noe om handlingsrommet til tolken. Denne modellen gir oss en større forståelse av hvor stort handlingsrom en tolk kan ha i ulike tolkesituasjoner og den hjelper oss til å forstå noen av valgene tolken tar.

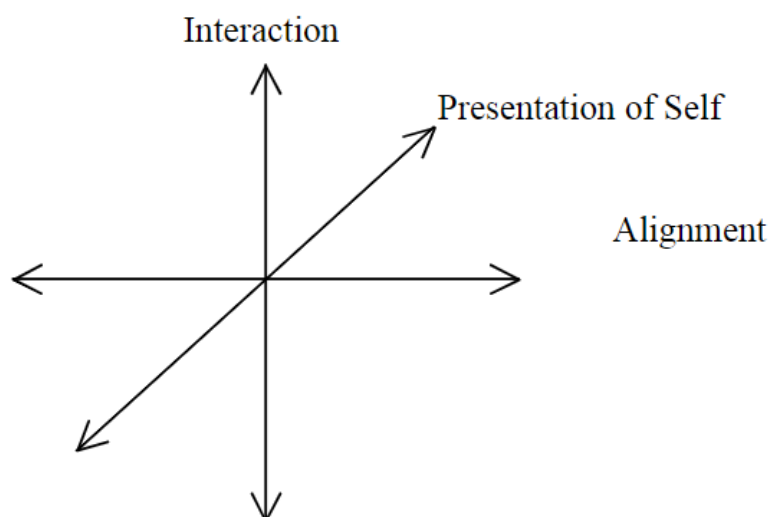

Fig 2. «Interpreter Role-Space» (Llewellyn-Jones & Lee, 2013, s.67)

Denne modellen beskriver de sosiale forventningene til tolken og hvor mye handlingsrom tolken kan ta. Hvis vi tar for oss *presentation of self* først, viser denne i hvor stor grad tolken presenterer seg selv og i et møte med nye deltakere kan denne aksens verdi være høy. Grunnen til at tolken velger å presentere seg selv er for å etablere tillit til deltakerne (Llewellyn-Jones & Lee, 2013, s.59). Hvis derimot tolken har møtt deltakerne før kan denne være lav da det ikke trengs noe introduksjon. Den neste aksens verdi er *alignment*, som viser hvor stor grad tolken uttrykker perspektivene til primærdeltakerne og tilstedeværelsen til tolken (Tiselius, 2018, s.55). Den siste aksens verdi, *interaction*, tar for seg hvor mye tolken lar hver deltaker komme til ordet, altså hvordan tolken styrer turtakingen mellom deltakerne (Llewellyn-Jones & Lee, 2013).

Hansen (2005) nevner også det samme som Llewellyn-Jones & Lee (2013). Tolken har rett til å ta mye plass. Det er stort sett tolken som regulerer samtalen i klasserommet. Tolken kan blant annet stoppe den som snakker hvis tolken ikke oppfatter alt som ble sagt (Hansen, 2005). Tolken kan også bestemme hvem av deltakeren som skal få ordet hvis det oppstår overlapp, da velger tolken ut hvem hen ønsker å tolke (Hansen, 2005).

6. Utfordringer og løsninger i tolkemedierte interaksjoner

Nå har jeg gjennomgått litt om tolken og tolkens rolle for å få en bredere forståelse av hva det innebærer. Som vi forstår gjennom teori og forskning som har blitt gjort og nevnt gjennom litteraturgjennomgangen er det ulike utfordringer som kan oppstå i en samtale med deltakere som har ulike språkmodaliteter. I tillegg til dette vil flere og eventuelt andre utfordringer oppstå når det kommer en tredjepart inn, nemlig tolken.

6.1 Prosesstid

Når tolker skal tolke mellom to ulike språkmodaliteter skjer det en tidsforskyvning, også kalt prosesstid. For å forklare det på enkelt norsk kan man si at tolken *henger etter* (Hualand et al., 2018, s.22). Prosesstid er et resultat av de kognitive anstrengelsene tolken gjør for å avkode en ytring fra et språk til et annet og ligger på rundt 2 – 4 sekunder, men kan være lenger og kortere avhengig av situasjonen (Tiselius, 2018, s.41). Det kan føles lenge for primærdeltakere som ikke er vant til å bruke tolk og kan dermed føre til at turtakingen blir påvirket ved at den som har turen velger å ta turen igjen da hen kommer på noe mer å si eller for å fylle stillheten (Roy, 2000). Roy (2000) poengterer at vanlig prosesstid kan forekomme av to ulike grunner. Den første grunnen er hvis tolken ikke starter å tolke med en gang den som har turen begynner å snakke og den andre grunnen er når den som har ordet er ferdig og tolken enda holder på å tolke. Det er vanlig at tolken venter litt med å starte tolkingen da hen ikke vet hva som kommer til å bli sagt før det blir sagt, derfor oppstår det ofte prosesstid. Lengden på prosesstiden kan variere i forhold til kompleksiteten på det som blir sagt (Napier et al., 2018, s. 86).

Figur 3 viser muligheter til hvorfor prosesstiden (og kvaliteten på tolkingen) kan variere. Vi ser på figuren at det er mange faktorer som spiller inn slik som språklig kompetanse og fysiske faktorer. Dette er også en modell tolker og tolkestudenter kan bruke som forklarer godt hva som skjer i prosesstiden og hva som skjer i selve tolkingen. Den beskriver alt fra hva som skjer når tolken mottar budskapet, alt som blir sagt lagres i korttidsminnet, tidligere erfaringer og kunnskaper kommer til gode, også oppstår det en sekvens til hvordan budskapet skal bli videreformidlet ved bruk av presis syntaks.

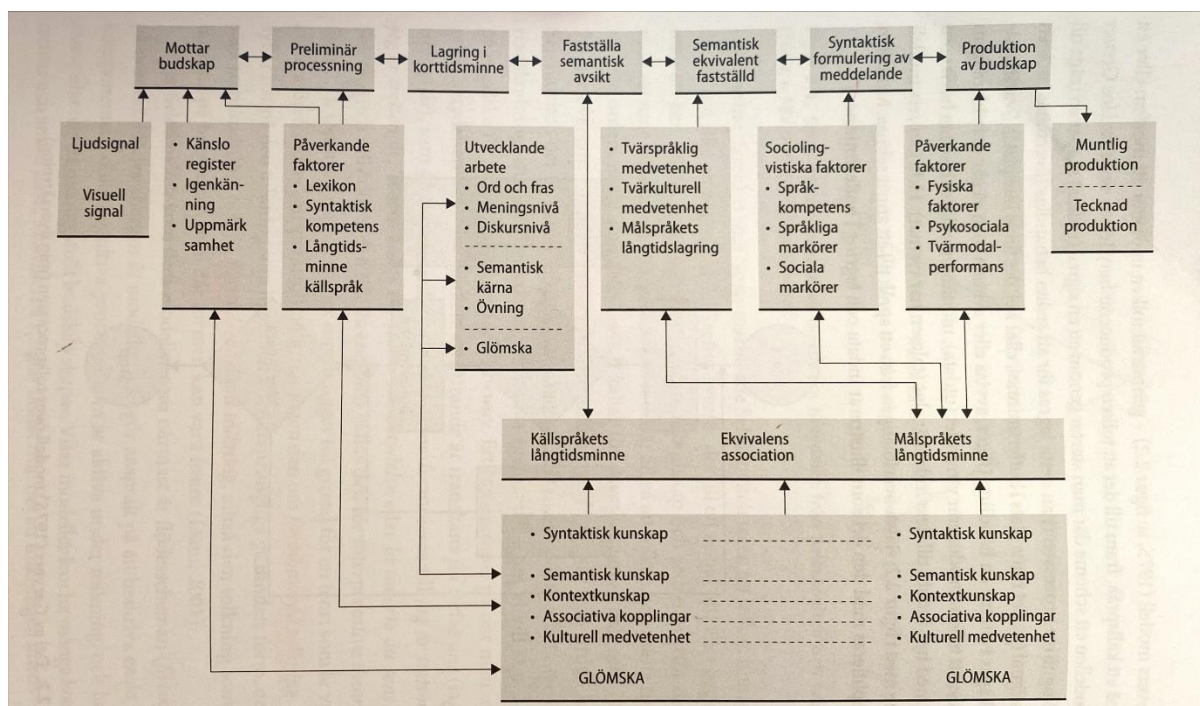

Fig 3. Cokelys modell for tolkeprosessen (Tiselius, 2018, s.50)

6.2 Overlapp

Hvordan vet tolken hva som er riktig å gjøre når det kommer slike situasjoner som overlapp? Hvis tolken skal stoppe en som prater må tolken tenkte gjennom ulike ting først også ta et raskt valg innen få mikrosekunder når overlappingen oppstår. Tolken må ha flere ting i bakhodet, blant annet relasjonen til primærdeltakerne, status og autoritet (Roy, 2000). Hvis tolken skal ignorere en av primærdeltakerne og ettertolke det som ble sagt, krever det at tolken har nok kapasitet til å holde på informasjonen og kan finne rett tid til å tolke det. Roy (2000, s.89) lister opp ulike grunner til at tolken kan ta dette valget. Tolken forstår at det som ble sagt ikke er relevant til konteksten, overlappingen som skjer er lett å huske, tolken forstår på primærdeltaker at hen snart er ferdig med å prate. Av og til velger tolken å overse det en av primærdeltakerne sier uten at det skal ha noe påvirkning på situasjonen. Hvis det er slik at tolken egentlig har tenkt å holde på informasjonen, men ikke husker ytringen kan tolken gi ordet videre til primærdeltakeren som sa det i håp om at deltakeren skal gjenta seg (Roy, 2000). Når det først oppstår en overlapp er det kun tolken som får det med seg da de andre primærdeltakerne (gitt at det er to) ikke deler samme språkmodalitet. Det er derfor viktig at tolken tar tak i dette med en gang det oppstår (Roy, 2000).

Berge & Kermit (2017) har gjennomgått en studie som viser at det kan være vanskelig for tolken å tolke når det er mange som snakker samtidig og spesielt når det er i en

klasseromssituasjon der det er mye ungdomsprat og *slang*, hvor det ikke er noe garanti at tolken forstår det studentene sier. En av tolkene i denne studien sier:

The challenge in interpreting group work is that there are so many people talking at the same time. It's difficult to keep track of the conversation and there are many digressions, a lot of slang and trivial comments. And I don't hear all of what the students say, either. So, the biggest challenge lies in the interpreting itself. (Berge & Kermit, 2017, s.118)

Roy (1992, s.35) skriver at når det er to deltakere som ikke deler samme språkmodalitet tilpasser de seg den andre deltakeren, også når det er en tolk til stede. Likevel kan deltakerne i en slik situasjon ofte være usikre på når de kan ta turen, om den andre deltakeren er ferdig med turen eller om det bare er en pause. Når det skjer overlapp mellom to deltakere som ikke deler samme språkmodalitet er det ofte 3 deltakere som prater samtidig, begge primærdeltakerne og tolken.

Tolken skal stoppe en av deltakerne

Hvordan skal tolken velge hvilken primærdeltaker som skal stoppes når det oppstår overlapp?

Hvor stort ansvar har tolken på nettopp dette området? Det er som Roy (1992, s.36) skriver; *«an interpreter has to do something, verbally and/or non-verbally [...], there are many strategies for stopping speakers, an interpreter has to choose a strategy that will work in a specific situation with a specific speaker.*

Roy (1992, s.35) lister opp 4 ulike måter tolken kan løse en overlapps-situasjon; den første strategien er tolken kan stoppe én eller begge deltakerne, hvis tolken kun stopper den ene kan den andre fortsette. Hvis det er slik at tolken stopper begge deltakerne åpner det opp for at deltakerne selv velger hvem som skal fortsette turen. Den andre strategien er at tolken kan overse den ene deltakeren og kun tolke den andre og eventuelt tolke det den første deltakeren sa på et senere tidspunkt, dette avhenger av at tolken klarer å huske det som ble sagt. Den tredje strategien er at tolken kan overse hva den ene deltakeren har sagt. Den siste strategien som Roy (1992) understreker er at tolken først kan overse det den ene deltakeren sa og mot slutten av setningen åpne opp for at andre deltakere kan ta ordet. Hvis det oppstår en situasjon hvor det er 3 deltakere som prater samtidig (2 primærdeltakere og 1 tolk) kan tolken ta i bruk en annen strategi. Ta opp hånden for å signalisere at den døde primærdeltakeren må

vente med å prate da den hørende primærdeltakeren har ordet og de tilfeldigvis prater samtidig. Dette er da et valg tolken tar på et par mikrosekunder (Roy, 1992, s.39).

Som vi så på figur 2 om tolkens handlingsrom er tolkens rolle og ansvar noe som stadig er i forandring. Noen ganger må tolken ta mer ansvar omkring turtakingen enn andre ganger. Hvis det er slik at begge primærdeltakerne prater samtidig må en av dem stoppes og det vil da være tolken sitt ansvar. Studiet lærer tolkestudenter om makt og hvilken maktposisjon tolker har. Dette er en viktig opplæring da hørende tolker er en del av majoriteten og døve er en del av minoriteten, dette kan gjøre slik at studenter tenker gjennom hvem de stopper når det oppstår overlapp og hvordan de skal velge å stoppe deltakerne samt hvem de skal fortsette å tolke (Holmström & Balkstam, 2018). Dette blir lært blant annet for å kunne møte de døve med et åpent sinn og respekt for døves kultur, forventninger og krav (Holmström & Balkstam, 2018, s.330).

Når tolker skal reparere noe som ble sagt kan det føles som et profesjonelt nederlag og det viser seg at det er flere grunner til at tolker trenger å reparere det som blir sagt (Skedsmo, 2018). Et eksempel kan være mangel på informasjon i det som ble sagt på talespråk, hvis noen sier «jeg skal gå rundt huset for å komme til døra» vet ikke tolken om det er venstre eller høyre side som er riktig, og dette er viktig for at tolkningen skal bli korrekt (Skedsmo, 2018, s.98). «Uansett hvor gode ferdigheter eller hvor erfaren en tolk er, vil det alltid være behov for strategier for å be primærdeltakeren om å gjenta, oppklare eller komme med mer informasjon for å kunne tolke» (Haualand et al., 2018, s.31). «Det er sånn sett de reparasjonsinitiativene som handler om oppfattelse og forståelse som er mest interessante for tolking» (Skedsmo, 2018, s.118). Det er ofte leksikalske ord slik som «unnskyld» som blir brukt av tegnspråktolker når en reparasjon oppstår, hvis det er slik at reparasjonen er langvarig vil det være forstyrrende for turtakingen (Major, 2014).

6.3 Oppmerksomhet rettet mot tolken

Når hørende deltakere i en samtale skal høre på noen snakke trenger ikke deltakerne ha blikket rettet mot den som snakker. Om det derimot er døve deltakere er det viktig at blikket er rettet mot den som prater for å få med seg hva som blir sagt (Berge & Thomassen, 2016). Berge & Thomassen (2016) nevner at i en klasseromssituasjon er det ofte læreren som prater og da gjerne peker på en gjenstand og forklarer seg mens pekingen fortsetter. Det er da vanskelig for den døve å få med seg både hva som blir sagt (via tolken), samtidig som studenten skal få med seg hva som blir pekt på. Siden den døve deltakeren ser på tolken, kan det bli vanskelig å få

med seg turtakingen og det vil bli vanskelig å gi respons til den som har ordet. For at dette problemet skal bli løst kan deltakerne vente til tolken er ferdig med å tolke det som ble sagt, men dette krever en viss grad av forståelse hos alle deltakerne som kan være vanskelig da majoriteten ofte er talespråklig (Berge & Thomassen, 2016).

Berge & Thomassen (2016) analyserer ulike klasseromssituasjoner hvor en av disse er en undervisningsøkt hvor studenter skal lære seg en programvare. Situasjonen består av 30 studenter hvor 5 av disse er døve. Studentene skal lære seg hvordan en programvare fungerer og de har hver sin PC-skjerm. Læreren står ved tavlen foran alle studentene og tolken står på motsatt side av læreren. Når læreren sier noe kan de hørende studentene skrive ned det som blir sagt samtidig som de hører det som blir sagt. De døve studentene må velge mellom å skrive ned noe av det som blir sagt (men går glipp av mesteparten av tolkingen) eller se på tolken tolke det som blir sagt. For at studentene skal forstå hvem som snakker når, velger tolken en strategi som er oversiktlig, nemlig peking. Tolken peker både på studentene som har ordet og av og til læreren. Hvis det hadde vært en situasjon med færre deltakere (2-3) ville det vært en strategi å flytte overkroppen for å signalisere hvem som har ordet (Berge, 2018).

For å få oppmerksomheten rettet til tolken er det mange strategier tolken kan ta i bruk som for eksempel bruk av gester, øyekontakt, overkroppen, både det å flytte overkroppen fra side til side, men også frem og tilbake (Berge, 2018). Hvis det kun er én tolk til flere hørende deltakere, og det er mye prating samtidig, er det enkelt for tolken å signalisere hvem som prater ved å ta i bruk overkroppen. Det er da lettere for den døve deltakeren å se hvem som har ordet (Berge, 2018).

Som vi har sett i dette kapittelet er det svært viktig med visuell tilgang der døve studenter også får med seg det læreren peker på. Her er det derfor også viktig at primærdeltakerne og tolk har et godt samarbeid. Hansen (2005) tar opp viktigheten av visuell tilgang og skriver blant annet om klasserommet når det kun er døve studenter til stedet og hvordan studentene plasserer seg. Her spiller studentenes plassering en rolle og han har kommet frem til at det som er mest hensiktsmessig er hvis alle studentene setter seg i en halvsirkel. Da vil alle studentene ha tilgang på lærer, tolk samt tavle. Hansen (2005) observerte også en klasseromssituasjon hvor det var et så stort antall studenter at det var fysisk umulig å plassere alle i en halvsirkel. Løsningen i den situasjonen ble å plassere alle studentene på langbord og de tegnspråklige sittende på fremste rad. Hvordan tolken her kunne signalisere hvem som pratet var igjen ved bruk av peking som teknikk (Hansen, 2005). Det som kan være utfordrende med denne situasjonen som Hansen (2005) påpeker er hvis de døve studentene snur seg for å se hvem som prater. Da vil blikket gå bort fra tolken og de risikerer å miste

informasjonen. «Det å kunne se hverandre er en forutsetning for å kommunisere» påpeker Hansen (2005, s.139). En annen teknikk tolken tok i bruk er hvis læreren ofte var i bevegelse så fulgte tolken etter eller står nært de døve. Hansen (2005) understreker også hvis studentene skal sitte i en halvsirkel vil det være vanskelig for studentene som sitter på endene å få med seg tolkingen hvis tolken står i midten da avstanden vil bli lenger.

7. Konklusjon

I enhver språklig samhandling vil det være flere deltakere. Dette betyr at for å ikke prate i munnen eller i hendene på hverandre vil det naturlig oppstå turtaking. Dette er et begrep som har blitt tatt opp gjennomgående gjennom hele teksten. Dette oppstår ved bruk av ulike signaler slik som øyekontakt, gestikulering og ved bruk av lyd. Hvis det er talespråklige deltakere baserer turtakingen seg mye på auditive signaler, slik som å si «du» eller si navnet på den deltakeren du ønsker å gi ordet videre til. Når det kommer til turtaking blant tegnspråklige deltakere skjer dette ved hjelp av visuelle signaler slik som å ta hendene ut av hvileposisjon. De to modellene jeg har hatt fokus på gjennom denne litteraturgjennomgangen har gitt et godt grunnlag for å vise at det ikke er så stor forskjell på turtakingen mellom tegnspråklige og talespråklige deltakere. På den andre siden vil det oppstå andre utfordringer i en tolkemediert interaksjon som ikke nødvendigvis er de samme som uten tolk, som for eksempel prosessid.

Som jeg har nevnt gjennom litteraturgjennomgangen er overlapp en stor utfordring som alltid oppstår i en eller annen form og av ulike grunner. Sacks et al. (1974) kom med ulike løsninger til hvordan talespråklige deltakere kan løse denne type utfordring og nevner blant annet at deltakeren som har ordet selv kan velge hvem som skal ta ordet. Hvis deltakeren ikke gir ordet til noen spesifikke kan hvem som helst ta ordet og deltakeren som har ordet kan fortsette å prate hvis ingen andre deltakere tar initiativ til å ta ordet. Baker (1977) har laget en liste på hvordan man kan unngå disse problemene når det gjelder tegnspråklige interaksjoner for eksempel ved å løfte hendene ut av hvileposisjon, berøre deltakeren som har ordet, bevege hendene inn i synsfeltet for å få oppmerksomhet, lene seg mot deltakeren, kutte øyekontakten også igjen få øyekontakt. En annen utfordring som oppstår når det er en tolk til stede er hvordan tolken skal få oppmerksomheten til tegnspråklige deltakere, hvilke strategier tolken bruker her er ulik fra situasjon til situasjon, men tolken kan ofte velge å banke lett i bordet eller berøre deltakeren.

Tolken er en viktig del av kommunikasjonsprosessen hvor det er deltakere med ulik språkmodalitet og er den som forstår begge modalitetene. For at tolken skal gjøre en god jobb

og være upartisk så langt det lar seg gjøre er det viktig at tolken kjenner til de ulike signalene som kan forekomme både hos den hørende og døve primærdeltakeren. Som vi nå vet, har tolken et stort handlingsrom og dette endrer seg fra situasjon til situasjon. Det er for eksempel tolken som bestemmer hvem som skal fortsette å prate hvis det skjer overlapp. Tolken kan enten velge å ettertolke det som blir sagt eller velge å overse det helt hvis det ikke er relevant, det er opp til hver enkelt tolk.

Gjennom teori og forskning som har blitt presentert og diskutert gjennom litteraturgjennomgangen forstår vi at tolking er et avansert yrke som krever mye av den enkelte som vil bli tolk. Tolkeyrket krevet mange ferdigheter og unike evner rundt situasjons-, samfunns- og individforståelse samtidig som tolkens simultankapasitet er vesentlig for en vellykket utførelse av tolkingen samt har forståelse for turtakingen. Ingen er ekspert fra første dag, men gjennom grunnleggende opplæring, øving og praktisk erfaring utvikler tolken sine evner og blir stadig bedre utøver av tolkeyrket.

8. Kildeliste

- Baker, C. (1977) Regulators and turn-taking in American Sign Language Discourse. I L.A. Friedman (Red.) *On the Other Hand: New Perspectives on American Sign Language* (s. 215-241). Academic Press.
- Berge, S.S. (2016) *Tolkemediert undervisning for tegnspråklige elever i videregående skole: En analyse av undervisningstolkers rollesett* [Doktorgradsavhandling]. Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet.
- Berge, S.S. (2018) How sign language interpreters use multimodal actions to coordinate turn-taking in group work between deaf and hearing upper secondary school students. I S.S. Berge (Ed.) *Interpreting: international journey of research and practice in interpreting*, 20: 96-125. <https://doi.org/10.1075/intp.00004.ber>
- Berge, S.S. & Kermit, P.S (2017) Deaf students' access to informal group-work activities seen in light of the educational interpreter's role. I S. Bagga-Gupta (Red.), *Marginalization processes across different settings: Going beyond the Mainstream*. Cambridge Scholars Publishing.
- Berge, S.S. & Thomassen, G. (2016). Visual access in Interpreter-Mediated Learning Situations for Deaf and Hard-of-Hearing High School Students Where an Artifact Is in Use. I Susan Easterbrooks (Ed.) *Journal of deaf studies and deaf education*. 21: 187-199. <https://doi.org/10.1093/deafed/env057>
- Coates, J & Sutton-Spence, R. (2001) Turn-taking patterns in Deaf conversations. *Journal of Sociolinguistics*, 5(4), s. 507–529. Hentet fra: <https://doi.org/10.1111/1467-9481.00162>
- de Vos, Connie. Torreira, Francisco. & Levinson, S.C (2015) Turn-timing in signed conversations: Coordinating stroke-to-stroke turn boundaries. *Frontiers in Psychology*, 6(268). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00268>
- Goodwin, C. (1980) Restart, Pauses, and the Achievement of a State of Mutual Gaze at Turn-Beginning. *Sociological Inquiry*. 50. <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1980.tb00023.x>
- Hansen, A.L. (2005) *Kommunikative praksiser i visuelt orienterte klasserom: En studie av et tilrettelagt opplegg for døve lærerstudenter* [Doktorgradsavhandling]. Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet.
- Haualand, H. Nilsson, A-L. & Raanes, E. (2018) Tolker og Talking – en introduksjon. I H, Haualand. A-L, Nilsson. & E, Raanes. (Red.), *Talking – språkarbeid og profesjonsutøvelse*. Gyldendal

- Herreweghe, M.V. (2002). Turn-taking mechanisms and active participation in meeting with deaf and hearing participants in Flanders. I C. Lucas (Red.), *Turn-taking, fingerspelling, and contact in signed languages*. 73-103.
- Holmström, I. & Balkstam, E. (2018) Tolkad tolkutbildning. I H, Hauland. A-L, Nilsson. & E, Raanes. (Red.) *Talking – Språkarbeid og profesjonsutøvelse*. Gyldendal
- Johnston, T. & Schembri, A. (2007) *Australian Sign Language: an introduction to sign language linguistics*. Cambridge University Press
- Lerner, G.H. (1993) Collectivities in actions: Establishing the relevance of conjoined participation in conversation. *Text*. 13: 213-245.
<https://doi.org/10.1515/text.1.1993.13.2.213>
- Llewellyn-Jones, P. & Lee, R.G. (2013) Getting to the Core of Role: Defining Interpreters' Role-Space. I *International Journal of Interpreter Education*, 5(2), 54-72.
- Major, G. (2014) "Sorry, could you explain that"? Clarification Requests in Interpreted Healthcare Interactions. I B, Nicodemus. & M, Metzger. (Red.), *Investigations in healthcare interpreting*. Washington DC: Gallaudet University Press.
- Manrique (2016) Other-initiated Repair in Argentine Sign Language. *Open Linguistics*. 2: s. 1-34. <https://doi.org/10.1515/opli-2016-0001>
- Napier, J. McKee, R. & Goswell, D. (2018) *Sign language interpreting. Theory and Practice*. The Federation Press
- Olsen, E.T. Skaten, I. & Urdal, G.H.S. (2018) Grenseløs tolking – tolking mellom fremmedspråklig døve og norske talespråklige. I H, Hauland. A-L, Nilsson. & E, Raanes. (Red.) *Talking – Språkarbeid og profesjonsutøvelse*. Gyldendal
- Oxford University Press (u.å.) Turn-requesting: I Oxford Reference. Hentet fra: https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803110314920?fbclid=IwAR1LKWEnmvjhO2f466W6oSvE2_eFDCF4aNABIP_bcB8eCD4c8YvknuTLu5g [Lest 23.05.2022]
- Roy, C.B. (1992) A Sociolinguistic Analysis of the Interpreter's Role in Simultaneous Talk in a Face-to-Face Interpreted Dialogue. *Sign Language Studies*. 74.
<https://doi.org/10.1353/sls.1992.0018>
- Roy, C.B (2000) *Interpreting as a Discourse Process*. Oxford University Press
- Sacks, H. Schegloff, E.A. & Jefferson, G. (1974) A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation. *Language*, 50. Baltimore.
<https://doi.org/10.2307/412243>

- Skedsmo, K. (2018) Reparasjonsinitiativ i tegnspråklig og tegnspråktolket samtale. I H, Hauland. A-L, Nilsson. & E, Raanes. (Red.) *Tolking – Språkarbeid og profesjonsutøvelse*. Gyldendal
- Svennevig, J. (2018) *Språklig samhandling: innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (2. utg.). Cappelen Damm
- Tiseliu, E. (2018) Modeller for prosesser i tolkning. I H, Hauland. A-L, Nilsson. & E, Raanes. (Red.) *Tolkning – Språkarbeid og profesjonsutøvelse*. Gyldendal

